

РЕЦЕНЗИЯ

от доц. д-р Екатерина Салкова,
определена със Заповед № РД-21-1982/14.11.2023 г. на ректора на
Пловдивския университет „Паисий Хилендарски“ за член на научното
жури за публична защита на дисертационен труд за придобиване на
образователната и научна степен „доктор“
на

Веселина Йорданова Ставрева – докторант по докторска
програма „Наказателен процес“, професионално направление 3.6. Право,
научна област „Социални, стопански и правни науки“, на тема:

„СЪДЕБНИЯТ КОНТРОЛ В НАКАЗАТЕЛНИЯ ПРОЦЕС НА РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ”

1. Биографични данни за докторанта

Веселина Ставрева е завършила специалност „Право“ в Пловдивския университет „Паисий Хилендарски“ през 2001 г., а през 2012 г. завършва магистратура по „Социална и юридическа психология“. След приключване на задължителния стаж работи последователно като адвокат (01.04.2003 – 15.10.2003 г.), юрисконсулт в Басейнова дирекция „Източнобеломорски район“ (15.10.2003 – 05.03.2008 г.) и старши експертен сътрудник към Комисията по вътрешна сигурност и обществен ред в Народното събрание (05.03.2008 – 25.11.2008 г.). От 26.11.2008 г. до 25.03.2015 г. е съдия в Софийския районен съд, а след това – в Софийския градски съд.

2. Данни за докторантурата

Веселина Ставрева е зачислена в докторантура (в самостоятелна форма на обучение) по докторска програма „Наказателен процес“ със Заповед № РД 21-1874 от 18 ноември 2022 г. на ректора на Пловдивския университет. Със Заповед № РД 21-1779 от 18 октомври 2023 г. е отчислена като докторант с право на защита. От приложените документи се установява **съответствие на дисертанта с минималните национални изисквания** – представен е дисертационен труд и списък с четири публикации по темата на дисертацията, публикувани в университетски списания и сборници от конференции (една от тях е под печат). В процедурата няма постъпили сигнали за плагиатство и не съм установила такова.

3. Обща характеристика на дисертационния труд

Дисертационният труд е в **обем 326 страници и съдържа 624 бележки под линия**. Библиографската справка включва **279 източници**, 16 от които на латиница (английски, немски и френски езици), а останалите на кирилица (български и руски езици). Дисертационният труд съдържа заглавна страница; съдържание; списък на използваните съкращения; увод; три глави; заключение и библиография. Съдържанието на всяка от главите е структурирано чрез обособяването на отделни параграфи и точки. Представена е декларация за оригиналност на проведеното изследване.

Подбраната от докторанта тема на дисертационния труд представлява особено предизвикателство за правната наука не само поради необходимостта от гарантирането на ефективна защита на правата на гражданите, участващи в наказателните производства, но и с оглед засягането на редица въпроси от областта на различни научни специалности. Широтата на темата и основаването ѝ върху правни институти, които имат своите корени в общата теория на правото, в

конституционното и в административното право, предполага постигане на високо ниво на абстракция в анализите и изводите, което предопределя значителната трудност на изследването. Това, както и липсата на съвременно цялостно монографично изследване, обуславя **значимостта** и **актуалността** на темата на дисертационния труд. Не само темата на изследването, но и крайният резултат може да се определят като значими, предвид добросъвестното изследване на законодателството, теорията и правораздавателната практика и съчетаването на научния подход с практическия опит на дисертанта.

В **увода** докторантът мотивира избора на темата, обосновава нейната значимост и въвежда читателя в темата на изследването.

Глава първа на дисертационния труд е посветена на същността на съдебния контрол. Анализът на теоретичните виждания за същността на съдебния контрол логично следва изясняването на първо място на понятието за контрола като дейност. Проследено е в исторически аспект възникването и развитието на съдебния контрол, анализирана е неговата същност, като е съобразено съотношението на понятието с други свързани помежду си понятия – за съдебната власт, за правораздаването и за правосъдието като дейност, и в частност понятието за наказателно правосъдие. Приноси моменти има включването на практиката на Европейския съд по правата на човека и на Съда на Европейския съюз при извеждането на основните характеристики на правораздаването като дейност. При класифицирането от дисертанта на видовете съдебен контрол в наказателния процес са съобразени неговите структура, участници и функции, същността и видовете актове в наказателния процес и отклоненията от общата процедура при особените правила. Добре обосновани са предложението *de lege ferenda* за предвиждане на възможност за провеждане на открито заседание при проверка по реда на глава двадесет и втора, както и извода на дисертанта за вида на акта, с който се произнася въззивният съд, когато връща касационен

протест или жалба. Забелязва се стремеж на дисертанта не само към изчерпателност при класифициране на видовете съдебен контрол, но и към всеобхватен преглед и анализ на относимите научни изследвания и съдебна практика. По-нататък в Глава първа дисертантът обосновава виждането си за съдебния контрол като правен принцип с комплексен и междуотраслов характер и след представяне на научната дискусия по въпроса дали изчерпателно са уредени принципите на наказателния процес в НПК, аргументира тезата си за разглеждането на съдебния контрол в досъдебната фаза като основен принцип. Направен е опит за разграничаване на понятията контрол и надзор – въпрос, който сам по себе си би могъл да бъде предмет на отделен дисертационен труд, видно и от проследената от дисертанта на научна дискусия по него.

Глава втора е посветена на съдебния контрол в досъдебното производство. След изясняването на общата характеристика на съдебния контрол в досъдебната фаза с оглед идеята, поради която се установява, са анализирани особеностите при упражняването на съдебен контрол върху отделните наказателнопроцесуални действия и актове, за които е предвиден такъв. Логично, с оглед приетите твърде скоро законови изменения, за пръв път в научната литература е направен анализ на правомощието на съда да контролира постановлението на прокурора за образуване на досъдебно производство. С оглед на това намирам, че целият анализ на регламентирания сложен механизъм за съдебен контрол върху посочения акт има приносно значение. Добре аргументирано е становището на дисертанта за недопустимост на разширяването на обхвата на съдебния контрол върху привличането на лицето като обвиняем в хипотезата на чл. 219, ал. 2 НПК. Проследена е дискусията относно необходимостта от установяване на съдебен контрол върху постановлението за отказ от образуване на досъдебно производство, вкл. във връзка с внесените през 2019 г. законопроект. Анализирани са и малкото налична все още съдебна практика. Напълно логични са разсъжденията на дисертанта относно

възникването на редица въпроси, свързани с въвеждането на съдебен контрол върху извънпроцесуална дейност, което отличава тази проверка от извършваната по отношение законосъобразността на постановлението за прекратяване на наказателното производство. Основателно се поставя въпросът за неяснотата при обжалване на постановлението, с което се потвърждава постановление на първоинстанционния прокурор за отказ да се образува досъдебно производство пред следващата по степен прокуратура, вместо пред съда. Тук критиката би могла да се допълни и във връзка с прецизността на ползваните термини. Предвиждането на възможност за обжалване пред „прокуратура“ вместо пред прокурор поставя въпроса за включването на прокуратурата като орган в наказателното производство, което не съответства на традиционното разбиране на законодателя и на правната теория, определящо като орган, и то винаги едноличен, отделният прокурор (това различие ясно се забелязва при съпоставка на чл. 46, ал. 4 и 5, чл. 47, ал. 4, чл. 200 и чл. 243, ал. 10 с чл. 213 НПК). Основателно дисертантът акцентира и върху необходимостта от изясняване на правните последици на съдебния акт, с който се потвърждава отказът на прокурора да образува досъдебно производство. Намирам за правилно предложението на дисертанта за изменение на чл. 213, ал. 6 НПК (с. 138). Независимо, че съдебният контрол върху останалите наказателнопроцесуални действия и актове в досъдебната фаза е изследван в редица публикации от въвеждането му през 1999 г. до момента, и в останалата част от глава втора на дисертационния труд се съдържат редица приноси, като например обсъждането на възможността за паралелно действие на някои от мерките за процесуална принуда; анализа на мерките за защита и аргументираното въз основа на него становище за обхвата на проверката от съда; съпоставянето на обезпечителните мерки; анализа на съдебния контрол върху задържането от прокурор по чл. 64, ал. 2 НПК; извеждането на стандарти при вземане на мярката за неотклонение задържане под стража и др.

Глава трета е посветена на съдебния контрол в съдебната фаза на процеса. След анализа на същността на този съдебен контрол и на различните становища в правната теория относно нея, дисертантът разглежда особеностите на съдебния контрол в отделните контролни стадии в съдебната фаза на процеса. С приносно значение са анализите на контролните правомощия на съда в първия стадий на съдебната фаза, вкл. на измененията на НПК от 2023 г. Същото се отнася и за анализа, обобщаването на общите белези и направената съпоставка на контролната дейност на въззивната и касационната инстанция. Подробно са анализирани правилата за проверка на определения и разпореждания от въззивната инстанция, както и същността и обхвата на съдебния контрол в производството по възобновяване на наказателни дела.

В **заклучението** са обобщени основните изводи на дисертанта, направени в резултат на анализа на теорията, законодателството и правораздавателната практика. Изведени са направените предложения *de lege ferenda*.

4. Оценка на научните и научно-приложните приноси

Представеният дисертационен труд показва *задълбочени теоретични знания* на дисертанта по научната специалност „Наказателен процес” и без съмнение разкрива *способности за самостоятелно научно мислене и творчески подход към изследваните въпроси*. Задълбочено и коректно са анализирани относимите нормативни актове, вкл. международни актове и актове на Европейския съюз, значителна по обем научна литература и съдебна практика, практика на Европейския съд по правата на човека и на Съда на Европейския съюз. Дисертационният труд представлява съвременно цялостно изследване на същността, видовете и обхвата на съдебния контрол в наказателния процес. С приносен характер са редица анализи, направени в отделните части на труда, които систематизират вече изразените становища и добавят нови аргументи, и разбира се

аргументираните собствени становища (част от които са посочени по-горе). Достоянство на дисертационния труд е добросъвестното проследяване на научната дискусия по отделните въпроси, и то не чрез компилативен подход, а както е редно да стане – чрез прилагането на аналитичен подход, както и включването в анализа на относимата съдебна практика, което допринася за изясняване в пълнота на разглежданите въпроси. В автореферата коректно са посочени основните приноси от проведеното изследване, сред които има както научни, така и научно-приложни резултати (в първата група могат да бъдат включени анализите на същността на съдебния контрол, проследяването и включването със собствени становища в научната дискусия по редица засягани въпроси, разграниченията на редица понятия и правни институти, съпоставката на обхвата на съдебния контрол в различните процесуални стадии и др., а във втората група – систематизирането на съдебната практика, практиката на Европейския съд по правата на човека и на Съда на Европейския съюз по обсъжданите въпроси, критичния анализ на законодателството, както и направените предложения *de lege ferenda*). Част от предложенията *de lege ferenda* смятам че са подробно аргументирани (например относно чл. 61, ал. 3 и чл. 65, ал. 3, относно въвеждането на изискване за мотивиране на някои прокурорски искания, относно чл. 2, ал. 1, т. 1 ЗОДОВ и др.), а други се нуждаят от допълнителни аргументи (например за допълване на чл. 68, ал. 4 и на чл. 69а, ал. 3 НПК), но всички те представляват добра основа за развитие на научната дискусия и заслужават вниманието на българския законодател. Важни предпоставки за високата стойност на изследването са стремежът на дисертанта да анализира огромен брой научни публикации, нормативни актове – вътрешни, международни и актове на ЕС, практика на национални, наднационални и международни юрисдикции, както и сериозният практически опит като съдия и способността на дисертанта да подлага разглежданите въпроси на критичен анализ. От преките ми впечатления по време на докторантурата съм убедена, че Веселина Ставрева положи огромни усилия и за много кратък период от време успя да усвои в

значителна степен научния инструментариум, като постигна съществен напредък благодарение на своето усърдие.

5. Оценка на публикациите по дисертацията

Докторантът има четири публикации по темата на дисертацията, една от които е под печат. Публикациите са в академични издания – списания и сборници от конференции и чрез тях е осигурена възможност за запознаване на научната общност в България с основни тези от дисертационното изследване и апробиране на резултатите от него.

6. Оценка на автореферата

Изготвеният автореферат в структурно отношение съдържа четири части: (1) Обща характеристика на дисертационния труд; (2) Съдържание на дисертационния труд; (3) Приноси на дисертационния труд и (4) Списък на публикациите на докторанта по темата на дисертационния труд. В първата част е обоснована актуалността на темата и на изследването, посочени са предмета, целта, задачите и методите на изследването, представена е общата информация относно обема и структурата на дисертационния труд. Във втората част на автореферата е представено накратко съдържанието на дисертационния труд в отделните му части, като на съответните места са посочени и направените предложения *de lege ferenda*. Авторефератът коректно отразява съдържанието на дисертационния труд.

7. Критични бележки, препоръки и въпроси

Както към всеки труд, могат да бъдат отправени някои критични бележки и към представения. Като цяло стилът е четивен и изложението е представено увлекателно, но на отделни места има нужда от езикова редакция. Някои от изразените становища се нуждаят от допълнителни аргументи, например относно определянето на съдебния контрол в досъдебната фаза като наказателнопроцесуален принцип. Намирам за правилно, но не достатъчно аргументирано и становището относно

необходимостта от въвеждане на съдебен контрол върху постановленията за отказ от образуване, за което биха могли да се представят допълнителни аргументи.

Направените бележки ни най-малко не разколебават извода за високата научна стойност и практическа полезност на представения за защита дисертационен труд, и предвид задълбоченото и добросъвестно изследване на теорията и практиката, бих препоръчала неговото публикуване след извършване на редакция.

8. Заключение

В заключение, за защита е представено едно цялостно, значимо и задълбочено научно изследване. Представеният за защита дисертационен труд отговаря на всички изисквания на Закона за развитието на академичния състав в Република България – показва, че кандидатът притежава задълбочени теоретични знания по специалността „Наказателен процес“, разкрива способностите на кандидата за самостоятелно научно мислене и творчески подход към изследваните теми и съдържа научни и научноприложни резултати, които представляват оригинален принос в науката. Поради това убедено изразявам своето положително становище и предлагам на членовете на научното жури да гласуват положително за придобиване на образователната и научна степен „доктор“ от Веселина Йорданова Ставрева в професионално направление 3.6. Право, докторска програма „Наказателен процес“.

Член на научното жури:

доц. д-р Екатерина Салкова

12.01.2024